

Nr 104.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, m. m., dels ock Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 137, gjorda framställning angående ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

(2:a avd.)

1:o) **Understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning.** I en till riksdagen avlåten, den 16 februari 1934 dagtecknad proposition (nr 134) har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, att från det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor må under de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäl fastställa, utgå följande understöd, nämligen dels till förra lärarinnan vid Älgöns mindre folkskola i Lycke skoldistrikt Alice Maria Lova Hansén ett engångsbelopp av 2,178 kronor, dels ock till förra lärarinnan vid Årtebäcks mindre folkskola i Förlösa skoldistrikt Tekla Elisabet Johansson årligen tillsvidare 1,050 kronor, till förra lärarinnan vid Valbergs mindre folkskola i Dals-Eds skoldistrikt Ebba Cecilia Zakrisson årligen tillsvidare 1,200 kronor, till förra lärarinnan vid Ollsta mindre folkskola i Häggenås skoldistrikt Maria Karolina Rådström, född Königsson, årligen tillsvidare 1,100 kronor, till förra lärarinnan vid Stockeds mindre folkskola i Tynderö skoldistrikt Elin Teresia Söderberg, född Långström, tillsvidare årligen 1,050 kronor, samt till förra biträdande lärarinnan vid Burviks folkskola i Burviks skoldistrikt Emma Aurora Löfstedt, född Holmgren, tillsvidare årligen 1,500 kronor.

I skrivelse den 15 april 1932, nr 107, i anledning av en till riksdagen avlåten proposition, nr 100, anförde riksdagen bland annat, att riksdagen i likhet med departementschefen ansåge lämpligt, att frågan om understöd

åt lärarinnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser och blivit entledigade på grund av nämnda klassers avveckling i samband med genomförandet av den år 1927 beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet, avgjordes från fall till fall.

Sedan skolöverstyrelsen i skrivelse den 19 april 1932 i anledning av en av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollära rförening gjord framställning avgivit utredning och förslag angående understöd åt biträdande lärare vid folkskola och lärare vid mindre folkskola, vilka på grund av skolväsendets omorganisation mist sin anställning, förordade statskontoret i anslutning till 1932 års riksdags ovannämnda uttalande att jämväl frågan om understöd åt ifrågavarande lärarinnor vid mindre folkskolor och biträdande lärarinnor vid folkskolor upptoges till prövning i enahanda ordning, eller sålunda att varje särskilt fall efter verkställd utredning bragtes under riksdagens prövning.

Genom beslut den 11 november 1932 fann härefter Kungl. Maj:t — med förklarande att Kungl. Maj:t förutsatte, att skolöverstyrelsen skulle vidtaga på densamma ankommande åtgärder för att understödsfrågor av ifrågakomna slag från fall till fall bragtes under Kungl. Maj:ts prövning — vad i omförmälda ärende förekommit icke i dåvarande sammanhang föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Enligt statsrådsprotokollet hava ansökningar om understöd inkommit från de sex i Kungl. Maj:ts förslag omförmälda lärariinnorna.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att Hansén är född år 1894 och har tjänstgjort som lärarinna under sammanlagt 18 terminer, att Johansson är född år 1890 och har tjänstgjort som lärarinna under sammanlagt omkring 36 terminer, att Zakrisson är född år 1882 och har en sammanlagd tjänstgöringstid av 53 terminer, att Rådström är född år 1885 och har en sammanlagd tjänstgöringstid av omkring 40 terminer, att Söderberg är född år 1888 och har en sammanlagd tjänstgöringstid av omkring 38 terminer samt att Löfstedt är född år 1881 och har en sammanlagd tjänstgöringstid av 53 terminer.

I utlåtande över dessa framställningar har skolöverstyrelsen framhållit bland annat, att samtliga sökande styrkt, att de blivit entledigade från sin tjänst på grund av skolorganisatoriska åtgärder, att de lämnade intygen och uppgifterna syntes ådagalägga, att de sökande ekonomiskt befunne sig i små eller rentav fattiga omständigheter, att i en del fall intygats, att sökanden efter entledigandet förgäves sökt erhålla förnyad anställning vid skola, att en av de sökande, Ebba Zakrisson, lede av sjukdom, som med all sannolikhet komme att bli varaktig och göra henne urståndsatt att söka och innehava tjänst som lärarinna, att understödet i detta fall borde beräknas med hänsyn till storleken av den pension, som tillkomme obotligt sjuk småskollärarinna samt med denna beräkningsgrund bestännas till 1,200 kronor, samt att understödsbeloppet i övriga fall syntes bära beräknas till $\frac{2}{3}$ av den beräknade avlöningen, då befattningshavaren entledigades, med skälig

avrundning nedåt och i varje fall icke till högre belopp än 1,500 kronor. Med hänsyn härtill syntes understöden böra bestämmas för Hansén till 1,300 kronor, för Johansson till 1,400 kronor, för Rådström till 1,400 kronor, för Söderberg till 1,400 kronor och för Löfstedt till 1,500 kronor.

Statskontoret har föreslagit vissa allmänna riktlinjer att tjäna till ledning vid understödsfrågans avgörande.

Enligt vad i skolöverstyrelsen inhämtats, torde den personalgrupp, som det här gällde, omfatta högst ett femtiotal lärarinnor, vilka genom de vidtagna organisationsändringarna inom skolväsendet kunde beräknas bli avskedade från sina tjänster. Av dessa torde dock ett större eller mindre antal kunna förväntas erhålla sin utkomst med annat arbete inom skolväsendet eller annorstädes. Det vore givetvis icke rättvist att lämna ifrågavarande lärarinnor, i den mån annan sysselsättning icke kunde beredas dem, helt utan understöd, då ämneslärarinnor vid statsunderstödda privatläroverk och vissa småskollärarinnor vid privatläroverkens förberedande klasser redan tillerkänts dylik förmån. Å andra sidan borde, såsom av 1933 års riksdag i skrivelse nr 256 framhållits, tillses, att statsverket icke lämnade hjälp i andra fall än sådana, där billighetsskäl motiverade ett ingripande från statens sida.

I detta sammanhang ville statskontoret erinra, att inom statens eget verksamhetsområde under de senare åren vid åtskilliga tillfällen förekommit avskedanden av icke-ordinarie personal, som blivit överflödiga genom organisatoriska åtgärder. Så hade exempelvis varit fallet vid försvarsväsendets omorganisation år 1925 och nu senast vid omorganisationen av domänverket. I dessa fall hade de från statsverket utgående understöden regelmässigt tillmätts relativt knappt; och det syntes statskontoret icke föreliggande skäl att av statsmedel bereda sådan personal, som varit anställd hos kommuner och enskilda, större förmåner än statens egna under liknande omständigheter entledigade befattningshavare. Även om statskontoret sålunda ansåge, att den nu ifrågavarande personalgruppen icke borde lämnas helt utan understöd, syntes det dock ämbetsverket angeläget, att man med hänsyn till konsekvenserna framginge med nödig försiktighet.

Enligt statskontorets mening vore det därvid till fördel att uppställa vissa allmänna riktlinjer att tjäna till ledning vid understödsfrågornas avgörande. Statskontoret finge i sådant avseende föreslå följande.

Såsom allmän förutsättning för understöd torde böra gälla, att i ekonomiskt hänseende verkligt ömmande omständigheter vore för handen, vilket bland annat innebure, att understöd till gift lärarinna borde beviljas endast i det fall att, enligt verkställd utredning, mannen vore urståndsatt att försörja hustrun och familjen i övrigt.

För att komma ifråga till understöd borde vidare vederbörande i minst fem år hava varit anställd vid mindre folkskola eller såsom biträdande lärarinna vid folkskola.

Därest tjänstetiden understege tio år, syntes understödet böra utgå allena med ett engångsbelopp, varierande efter tjänstetidens längd, men högst uppgående förslagsvis till ett års avlöning.

För lärarinnor med tjänstetid av minst tio år borde understödet kunna bestämmas till ett årligt belopp, varierande efter antalet tjänstår, förslagsvis sålunda, att understödet utginge vid en tjänstetid av

intill 15 år med	$\frac{5}{12}$	av senast åtnjutande	årslön,
» 20 » »	$\frac{6}{12}$	» » » »	,
» 25 » »	$\frac{7}{12}$	» » » »	,
därutöver »	$\frac{8}{12}$	» » » »	.

I intet fall borde det årliga understödet utgå med belopp överstigande 1,500 kronor och ej heller under längre tid än intill dess vederbörande uppnått 60 år, d. v. s. inträdde i pensionsåldern.

Prövningen av understödsfrågor av förevarande art ankomme givetvis på riksdagen, antingen fråga vore om engångsbelopp eller om årligt understöd.

Därest emellertid, sedan årligt understöd beviljats, vederbörande erhöle mera stadigvarande anställning vid statlig eller statsunderstödd läroanstalt, eller eljest finge sin ekonomiska ställning så ändrad, att förutsättningarna för understödets åtnjutande icke längre vore för handen, torde understödet bära i fortsättningen bortfalla eller i varje fall vederbörligen reduceras. Med hänsyn härtill syntes den anordningen bära träffas, att, sedan understödet för första året tillgodonjutits, en årlig prövning av understödsbehovet skulle äga rum genom skolöverstyrelsen, som, i händelse skäl därtill funnes föreligga, ägde att förklara, att understöd ej vidare skulle utgå, eller att det skulle på visst sätt nedsättas. För möjliggörande av sådan prövning borde vederbörande vara skyldig att, därest fortsatt understöd önskades, före utgången av varje budgetår till skolöverstyrelsen inkomma med ansökning därom, varvid redogörelse borde lämnas för sökandens anställningsförhållanden och ekonomiska ställning samt de förändringar däri, som kunde hava inträtt.

Självfallet vore, att de i det föregående angivna grunderna för understöds meddelande borde kunna jämkas i såväl ena som andra riktningen, i den mån särskilda omständigheter därtill föranledde.

Beträffande nu ifrågavarande ansökningar anför statskontoret följande:

Såvitt ämbetsverket kunnat finna, fyllde sökandena de förutsättningar, som i det föregående uppställts för att komma i åtnjutande av understöd. Efter prövning av de olika fallen hade statskontoret för sin del kommit till den uppfattningen, att sökandena borde kunna tillerkännas understöd med följande belopp, nämligen

till Alice Hansén ett engångsbelopp av	2,178 kronor,
» Elisabeth Johansson årligen, tillsvidare	1,050 kronor,
» Ebba Zakrisson » , »	1,200 » ,
» Maria Rådström » , »	1,100 » ,
» Teresia Söderberg » , »	1,050 » samt
» Emma Löfstedt » , »	1,500 » .

Härtill borde anmärkas, *dels* att statskontoret vid understödsbeloppens utmätande i likhet med skolöverstyrelsen ansett, att hänsyn borde tagas till den sänkning av index för dyrtidstilläggs bestämmande, som inträtt efter sökandenas avgång ur tjänst, *dels ock* att statskontoret på de av skolöverstyrelsen anförda skälen funnit sig ej kunna upptaga understödet till Ebba Zakrisson till högre belopp än som av överstyrelsen föreslagits.

Slutligen anför statskontoret ifråga om sättet för understödets bestri-
dande,

att ämbetsverket icke kunde dela skolöverstyrelsens uppfattning, att desamma borde bestridas från förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor. I varje fall borde så ske endast undantagsvis. Nämnda anslag hade, statskontoret veterligen, hittills icke anlitats för andra ändamål än anslagets rubrik angäve, och det syntes ämbetsverket bidra till ordning och reda i budgethänseende, om — i likhet med vad som ägde rum beträffande ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter — ifrågavarande understöd finge utgå från särskilt anslag.

Departementschefen har anfört följande:

»Såsom av det anförda framgår, hava ifrågavarande lärarinnor mistat sina förutvarande anställningar vid folkskola eller mindre folkskola på grund av skolorganisatoriska åtgärder utan att därefter hava kunnat erhålla något annat förvärvsarbete. I likhet med de hörda myndigheterna anser jag skäligt, att något understöd nu beredes dem.

I fråga om storleken av de understöd, som sålunda böra utgå, vill jag ansluta mig till vad statskontoret i sådant avseende föreslagit.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med beslut om understödens utbetalande meddela närmare villkor och bestämmelser därför i huvudsaklig överensstämmelse med av statskontoret angivna riktlinjer.

Skolöverstyrelsen har förordat, att ifrågavarande understöd skola bestridas ur det ordinarie förslagsanslaget till avlöning av lärare vid folkskolor. Här emot har statskontoret anfört vissa betänkligheter. Utan att ur principiell synpunkt vilja ifrågasätta det berättigade i statskontorets uppfattning finner jag mig dock för min del böra förorda, att anslagsfrågan, åtminstone tills vidare, löses i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. Förevarande kostnader torde sålunda böra få bestridas ur det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor.»

Enligt vad utskottet erfarit föreligger emellertid ytterligare ett likartat fall, nämligen ifråga om förra biträdande lärarinnan vid Håsjö folkskola Katarina Karolina Persson. Av handlingarna i detta ärende framgår, att Karolina Persson anhållit att komma i åtnjutande av årligt understöd från den tid, då hon genom skolväsendets omorganisation entledigades från sin anställning och till dess hon kunde erhålla anställning.

Sökanden, som är född den 19 januari 1891, har efter avlagd småskollärarexamen i Östersund år 1921 tjänstgjort såsom biträdande lärarinna vid Håsjö folkskola i Håsjö skoldistrikt under tiden den 1 september 1921—den 31 december 1926 eller tillhoppa 11 terminer. Från befattningen entledigades hon från och med den 1 januari 1927 på grund av tjänstens förändring till ordinarie folkskolläraryrketjänst. Sedermera har hon endast innehaft vikariat vid Raftälvens mindre folkskola i Föllinge skoldistrikt under tiden den 20 september—den 19 december 1930 samt den 7 januari—den 11 februari 1931. Med inräknande härav har hennes sammanlagda tjänstetid som lärarinna uppgått till något mer än 12 terminer.

Enligt företedda intyg har sökanden i flera år varit arbetslös. Hon har en

kvarstående studieskuld å 4,000 kronor, saknar hem, har en beklagansvärd ställning samt har under år 1932 förgäves sökt anställning vid folkskoleväsendet. Hennes avlöningsförmåner under sista året av hennes anställning såsom biträdande lärarinna vid Håsjö folkskola utgjorde: lön 1,250 kronor, värdet av naturaförmånerna bostad och bränsle 300 kronor samt dyrtidstillägg 388 kronor, eller sammanlagt 1,938 kronor. $\frac{2}{3}$ av sistnämnda belopp utgör 1,292 kronor.

Skolöverstyrelsen har under hänvisning till vad överstyrelsen anført i sitt tidigare utlåtande över förutnämnda framställningar hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att medgiva att från förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor måtte under de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt fastställa, till Persson utgå ett årligt understöd med ett till 1,200 kronor avrundat belopp.

Statskontoret har erinrat om de riktlinjer för utgåendet av ifrågavarande understöd, som av ämbetsverket angivits i dess i det föregående omförmälda utlåtande, samt anført, att enligt nämnda riktlinjer sökanden, som syntes fylla de allmänna förutsättningarna för att komma i åtnjutande av understöd, skulle kunna tillerkännas ett engångsbelopp av förslagsvis 1,700 kronor. Statskontoret förutsatte, att riksdagens medgivande även i detta fall inhämtades och att i övrigt i fråga om sökanden skulle gälla samma villkor som beträffande de i statskontorets nyssnämnda utlåtande avsedda lärarinnorna.

Kungl. Maj:ts här förevarande framställning avser beredande av understöd åt vissa biträdande lärarinnor vid folkskola och lärarinnor vid mindre folkskola, vilka på grund av skolväsendets omorganisation mist sin anställning. Utskottet.

Utskottet anser samma skäl, som tidigare åberopats för beredande av understöd åt lärarinnor vid privatläroverkens förberedande klasser, vilka blivit entledigade på grund av nämnda klassers avveckling i samband med genomförandet av den år 1927 beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet, kunna åberopas för nu ifrågavarande lärarinnor och tillstyrker därför, att åtgärder vidtagas i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Liksom när fråga varit om understöd åt lärarinnor vid privatläroverken böra här förevarande understödsfrågor bedömas från fall till fall.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, har statskontoret framlagt vissa allmänna riktlinjer att tjäna till ledning vid avgörandet av understödsfrågor av här förevarande art. De sålunda uppdragna riktlinjerna, åt vilka departementschefen givit sin anslutning, hava synts utskottet lämpligt avvägda, och utskottet tillstyrker alltså, att desamma läggas till grund för frågornas bedömande. Givetvis skall, såsom statskontoret framhållit, prövningen av understödsfrågorna ankomma på riksdagen, antingen fråga är om engångsbelopp eller om årligt understöd.

De understödsbelopp, som av Kungl. Maj:t föreslagits för de i proposi-

tionen nr 134 omförmälda sex lärarinnorna, hava beräknats med ledning av berörda riktlinjer och hava ej givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet har vidare funnit sig böra till behandling upptaga den efter avlåtandet av här förevarande proposition till utskottet överlämnade framställningen om understöd åt förra biträdande lärarinnan Katarina Karolina Persson. Av den i ärendet förebragta utredningen finner utskottet framgå, att jämväl i detta fall anledning till beviljande av understöd föreligger. Statskontorets förslag, att understödet skulle utgå i form av det engångsbelopp å 1,700 kronor, står i överensstämmelse med de förut omförmälda riktlinjerna, och anser sig alltså utskottet böra tillstyrka riksdagen att besluta i enlighet med vad statskontoret föreslagit.

Såsom departementschefen framhållit, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med beslut om understödens utbetalande meddela närmare villkor och bestämmelser därför i huvudsaklig överensstämmelse med de av statskontoret angivna riktlinjerna.

Departementschefen har, i anslutning till vad skolöverstyrelsen föreslagit, förordat, att här ifrågavarande understöd skulle, åtminstone tills vidare, bestridas av det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskola. I likhet med statskontoret har utskottet emellertid funnit vissa skäl tala för att — på sätt redan äger rum beträffande ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter — förevarande understöd böra utgå från särskilt anslag. I all synnerhet om ytterligare understöd ifrågasättas och belastningen å avlöningsanslaget på grund härav kan beräknas stiga, synes statskontorets förslag hava mycket fog för sig. Under förhandenvarande omständigheter har utskottet icke ansett sig böra motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag i denna del men håller före, att denna fråga bör tagas under förnyat övervägande.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att från det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor må under de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäl fastställa, utgå följande understöd, nämligen

I a) till förra lärarinnan vid Älgöns mindre folkskola i Lycke skoldistrikt Alice Maria Lova Hansén ett engångsbelopp av 2,178 kronor,

b) till förra biträdande lärarinnan vid Håsjö folkskola i Håsjö skoldistrikt Katarina Karolina Persson ett engångsbelopp av 1,700 kronor,

II a) till förra lärarinnan vid Årtebäcks mindre folkskola i Förlösa skoldistrikt Tekla Elisabet Johansson årligen tills vidare 1,050 kronor,

b) till förra lärarinnan vid Valbergs mindre folkskola i

Dals-Eds skoldistrikt Ebba Cecilia Zakrisson årligen tillsvidare 1,200 kronor,

c) till förra lärarinnan vid Ollsta mindre folkskola i Häggenås skoldistrikt Maria Karolina Rådström, född Königsson, årligen tillsvidare 1,100 kronor,

d) till förra lärarinnan vid Stockeds mindre folkskola i Tynderö skoldistrikt Elin Teresia Söderberg, född Långström, tillsvidare årligen 1,050 kronor, samt

e) till förra biträdande lärarinnan vid Burviks folkskola i Burviks skoldistrikt Emma Aurora Löfstedt, född Holmgren, tillsvidare årligen 1,500 kronor.

2:o) **Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.** I den till riksdagen avlåtna, den 3 januari 1934 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1934/1935 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 137, sid. 169—173 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att dels besluta, att nu gällande bestämmelser i fråga om ersättning i de hänseenden, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, till lärarinna i övningsämne vid enskild högre flickskola skola hava tillämpning jämväl å lärarinna i övningsämne vid högre goss- eller samskola; dels medgiva, att enahanda rättigheter och förmåner med avseende på överflyttning i statstjänst och ersättning för mistad arbetsinkomst, som tillerkänts lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilkas verksamhet nedlägges eller inskränkes till följd av den år 1927 beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet, må tillkomma lärarpersonalen vid Västerås högre elementarläroverk för flickor jämväl i den mån som verksamheten vid sistnämnda läroanstalt kan komma att lida inskränkning till följd av den av 1930 års riksdag beslutade omorganisationen av högre allmänna läroverket i Västerås; dels medgiva att till förra lärarinnan i de förberedande klasserna vid Ystads högre läroverk för flickor Bertha Ekedahl må för tiden den 1 juli 1934—den 31 december 1939 utgå ett understöd med 1,500 kronor för år räknat; dels ock till beredande av ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra förslagsanslag av 47,200 kronor.

För här ifrågavarande ändamål utgår för budgetåret 1933/1934 ett anslag av 36,800 kronor.

Skolöverstyrelsen har beträffande ersättning åt lärarinna i övningsämne vid högre goss- och samskola anfört bland annat:

Från och med läsåret 1933—1934 hade påbörjats avveckling av en högre samskola, nämligen Sofi Almquists samskola i Stockholm. Givetvis föreläge, med hänsyn till de speciella skolförhållandena i huvudstaden, särskilda svårigheter att till full evidens bevisa, att nedläggandet av en enskild skola stode i omedelbart sammanhang med den år 1927 beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet. Inför den minskning i lärjungantalet, som ägt rum, hade skolans ledning icke vidare ansett sig i stånd att upprätthålla skolan. Grunden till minskningen i lärjungantalet syntes väsentligen vara att söka i den omständigheten, att skolans lärjungerekrytering, till följd av den för skolan säregna organisationen i undervisningshänseende, huvudsakligen skedde från de förberedande klasserna. Genom att målsmännen numera, till följd av folkskolans genom skolreformen förändrade ställning såsom grundskola för den högre undervisningen, i väsentligt större utsträckning läte sina barn genomgå folkskolan, hade utsikterna för en tillfredsställande rekrytering å real- och flickskolestadiet vid skolan avsevärt förminskats. Därtill komme, att inrättandet av högre allmänt läroverk för flickor samt av realskollinjen vid statens normalskola för flickor sannolikt kunde ha övat visst inflytande på lärjungetillströmningen till Almquistiska samskolan. Då härav syntes framgå, att skolans nedläggande åtminstone i viss utsträckning föranletts av förhållanden i samband med det högre skolväsendets omorganisation, funne sig överstyrelsen böra föreslå en sådan utvidgning av ersättningsbestämmelserna, att ersättning kunde utgå till lärarinnor i övningsämne jämväl vid högre goss- och samskolor.

Vid Almquistiska samskolan vore anställda inalles sex lärarinnor i övningsämnena, av vilka emellertid, under förutsättning av ersättningsbestämmelsernas utvidgning på föreslaget sätt, blott två ifrågakomme till ersättning. Dessa båda lärarinnor inträdde för övrigt i pensionsåldern respektive åren 1935 och 1936. Från de ifrågavarande lärarinnorna hade inkommit ansökningar om ersättning för minskning i tjänstgöring till följd av skolans avveckling. Därest bestämmelserna om ersättning komme att avse dessa lärarinnor, skulle under budgetåret 1934/1935 ersättning kunna förutses bliva beviljad till de båda lärarinnorna med ett sammanlagt belopp av högst inemot 1,500 kronor. Då, såvitt överstyrelsen nu kunde överblicka, ingen annan övningslärarinna vare sig vid Sofi Almquists samskola eller vid någon högre goss- eller samskola i övrigt ifrågakomme till ersättning, skulle sålunda, under förutsättning av den nu föreslagna utvidgningen av ersättningsbestämmelserna, den nu förevarande anslagsposten behöva ökas allenast med ovannämnda belopp, 1,500 kronor.

I en vid skolöverstyrelsens framställning fogad reservation har dåvarande undervisningsrådet Björck anfört, att han för sin del icke kunde finna nöjaktigt styrkt, att nedläggandet av Sofi Almquists samskola föranletts av 1927 års skolreform och att han förty vore förhindrad tillstyrka överstyrelsens förslag, i vad det avsåge ersättning åt lärarinnor vid sagda skola. Ifrågavarande anslag behövde sålunda höjas allenast med 8,900 kronor till 45,700 kronor.

Statskontoret har, i betraktande av vad skolöverstyrelsen anfört, icke ansett sig böra göra någon erinran mot överstyrelsens förslag.

Departementschefen anför i nu förevarande avseende följande:

»Såsom framgår av den under punkt 169 av 1932 års åttonde huvudtitel lämnade redogörelsen, hava de ursprungligen meddelade bestämmelserna rörande ersättningar i förevarande avseende vid särskilda tillfällen i mån av nya behovs framträdande utvidgats. Den av skolöverstyrelsen här förordade utvidgningen av bestämmelserna rörande ersättning till övningslärarinnorna vid enskild flickskola att gälla sådan lärarinna vid högre goss- eller samskola finner jag motiverad och ansluter mig till förslaget. Erforderliga författningsändringar torde Kungl. Maj:t framdeles få vidtaga.»

Beträffande understöd åt förutvarande lärarinnan vid de förberedande klasserna vid Ystads högre läroverk för flickor Bertha Ekedahl har departementschefen till en början erinrat att — såsom framginge av riksdagens skrivelse den 15 april 1932, nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning för småskollärarinnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser m. m. — det hade ansetts lämpligt, att frågor om understöd i här förevarande hänseende åt dessa lärarinnor prövades från fall till fall. Generella bestämmelser därom funnes sålunda icke meddelade såsom i fråga om vissa andra lärarinnor vid dylika läroanstalter. Departementschefen har vidare erinrat, att 1933 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag (se Kungl. Maj:ts proposition nr 146 och riksdagens skrivelse nr 256) tillerkänt två förutvarande småskollärarinnor dylika understöd att utgå under närmare bestämda tider.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Bertha Ekedahl, som är född den 22 augusti 1885, sedan år 1914 varit anställd vid nämnda läroanstalt, där hon med undantag av två läsår tjänstgjort huvudsakligen vid den numera indragna förberedande skolan samt att hon, sedan hon med utgången av vårterminen 1933 slutat sin tjänst vid skolan, icke kunnat erhålla annat arbete och i övrigt saknade försörjningsmöjligheter.

Skolöverstyrelsen har vitsordat, att nedläggandet av den förberedande skolan vid ifrågavarande läroanstalt stått i sådant samband med 1927 års skolreform, att ersättning till Bertha Ekedahl borde kunna ifrågasättas, då jämväl omständigheterna i övrigt talade därför. Överstyrelsen föreslog, att understöd finge utgå från och med budgetåret 1934/1935 med 1,500 kronor årligen. Då Bertha Ekedahl med ingången av år 1940 såsom delägare i svenska lärarinnornas pensionsförening inträdde i pensionsåldern, syntes för närvarande understödet böra begränsas att avse tiden till och med utgången av år 1939. Vid understödsbeloppets beräkning hade överstyrelsen gått ut ifrån de grunder, som riksdagen tillämpat ifråga om de år 1933 beviljade understöden till småskollärarinnor.

Statskontoret har instämt i vad skolöverstyrelsen anfört och hemställt.

Departementschefen har förordat vad myndigheterna i detta hänseende tillstyrkt.

Utskottet.

I likhet med departementschefen finner utskottet sig böra tillstyrka, att understöd må för tiden den 1 juli 1934—den 31 december 1939 utgå till förra lärarinnan i de förberedande klasserna vid Ystads högre läroverk för flickor Bertha Ekedahl. Med hänsyn till de av utskottet under föregående punkt tillstyrkta riktlinjerna för understöd åt lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning — vilka riktlinjer synas böra givas tillämpning jämväl på understöd av här förevarande art — har utskottet emellertid funnit en viss nedsättning av det utav Kungl. Maj:t föreslagna beloppet böra vidtagas. Med utgångspunkt från den av Bertha Ekedahl under läsåret 1932/1933 uppburna lönen skulle — om hänsyn toges till en sedan dess inträffad mindre sänkning av dyrtidstilläggsprocenten — ersättningsbeloppet med viss avrundning nedåt bliva 1,250 kronor för år räknat. Då emellertid nämnda årslön på grund av särskilda förhållanden varit icke oväsentligt lägre än den, som eljest brukat tillkomma denna lärarinna, har utskottet icke funnit fog för att avrunda beloppet nedåt utan ansett sig böra förorda det belopp, som närmast svarar mot $\frac{6}{12}$ av den för läsåret 1932/1933 uppburna lönen, d. v. s. 1,300 kronor. För åtnjutande av detta understöd torde böra gälla samma villkor, som av utskottet under föregående punkt tillstyrkts beträffande där berörda understöd.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt under här förevarande punkt föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran. Vid bifall till vad utskottet föreslagit kan emellertid det av Kungl. Maj:t för här ifrågavarande ändamål äskade anslaget minskas med 200 kronor till 47,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,
 a) besluta, att nu gällande bestämmelser i fråga om ersättning i de hänseenden, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1934 under punkten 137 angivits, till lärarinna i övningsämne vid enskild högre flickskola skola hava tillämpning jämväl å lärarinna i övningsämne vid högre goss- eller samskola;

b) medgiva, att enahanda rättigheter och förmåner med avseende på överflyttning i statstjänst och ersättning för mistad arbetsinkomst, som tillerkänts lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilkas verksamhet nedlägges eller inskränkes till följd av den år 1927 beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet, må tillkomma lärarpersonalen vid Västerås högre elementarläroverk för flickor jämväl i den mån som verksamheten vid sistnämnda läroanstalt kan komma att lida inskränkning till följd av den av 1930 års riksdag beslutade omorganisationen av högre allmänna läroverket i Västerås;

c) medgiva, att till förra lärarinnan i de förberedande klasserna vid Ystads högre läroverk för flickor Bertha Ekedahl må för tiden den 1 juli 1934—den 31 december 1939 utgå ett understöd med 1,300 kronor för år räknat;

d) till beredande av ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra förslagsanslag av 47,000 kronor.

Stockholm den 4 maj 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin, Lindblad, Bergqvist, Olof Olsson, Svensson* i Kompersmålå, *Kvarnzelius, Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson, Bagge, Bergström, Thelin* och *Pauli*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Törnkvist* i Karlskrona, *Persson* i Fritorp, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Holmdahl, Norsell, Högström, Olofsson* i Digernäs, *Aronson, Andersson* i Ovanmyra och *Weijne*.

Reservation

vid punkt 2:o) (ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter) av herrar *Olof Olsson, Oscar Olsson, Bergström, Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Norsell, Högström, Olofsson* i Digernäs, *Andersson* i Ovanmyra och *Weijne*, vilka ansett, att utskottets utlåtande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har icke ansett sig kunna biträda vad Kungl. Maj:t under här förevarande punkt föreslagit angående ersättning åt lärarinna i övningsämne vid högre goss- eller samskola. Därest riksdagen bifölle detta förslag, synas de nya bestämmelserna för närvarande endast kunna tillämpas å vissa lärarinnor vid Sofi Almquists samskola i Stockholm. Emellertid har utskottet av den i ärendet framlagda utredningen icke blivit övertygat om att det påbörjade nedläggandet av berörda skola föranletts av 1927 års skolreform. Med hänsyn härtill finner utskottet anledning icke föreligga för riksdagen att nu lämna det begärda bemyndigandet.

Kostnaderna vid ett bifall till den av Kungl. Maj:t föreslagna utvidgningen av ersättningsbestämmelserna hava för budgetåret 1934/1935 beräknats till 1,500 kronor, med vilket belopp alltså det under här förevarande punkt äskade anslaget torde kunna minskas.

I likhet — — — berörda understöd.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om lärarpersonalen vid Västerås högre elementarläroverk för flickor har icke givit utskottet anledning till erinran.

Vid bifall till vad utskottet i det föregående tillstyrkt kan det av Kungl. Maj:t för här ifrågavarande ändamål äskade anslaget minskas med (1,500 + 200) 1,700 kronor till 45,500 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad detsamma avser rätt till ersättning åt lärarinna i övningsämne vid högre goss- eller samskola;

b) medgiva, att — — — i Västerås;

c) medgiva, att — — — år räknat;

d) till beredande av ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra förslagsanslag av 45,500 kronor.»